

СПИСАНИЕ
НА
БЪЛГАРСКАТА
АКАДЕМИЯ
НА НАУКИТЕ

2

СОФИЯ • 1993

ПРИНОСЪТ НА ГРЪЦКИТЕ И ЕЛИНО-БЪЛГАРСКИТЕ
УЧИЛИЩА ЗА ПРЕПОДАВАНЕ И ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ
НА ФИЗИКАТА СРЕД БЪЛГАРИТЕ

*Ст. и. с. Александър Ваврек, н. с. Ганка Камишева,
акад. Милко Борисов*

Физиката като учебен предмет навлиза в българските училища през Възраждането. Това е един продължителен процес, развива се под силното влияние на образованието в Европа и Русия. През различните периоди на нашата история доминират различни чужди влияния. Така например, докато до края на Кримската война в историята на физиката у нас се наблюдава относително по-силно европейско влияние, след нея започва да нараства влиянието на Русия. Историята на физиката в България от средата на миналия век до Освобождението е сравнително добре проучена¹. До голяма степен е изяснено и особеното място, което заемат в историята на физиката в България първият българин, защищил през 1842 г. в Берлин докторска дисертация в областта на физическите науки (метеорология), Димитър Мутев, както и първият български натурфилософ д-р Петър Берон². По-слабо е изучено обаче прякото и косвеното гръцко влияние върху началото на разпространение на знания от областта на физическите науки у нас и преподаването им в българските училища. Цел на настоящата статия е да разкрие основни моменти в развитието на това влияние.

I. ГРЪЦКИ УЧИЛИЩА С ПРЕПОДАВАНЕ НА ФИЗИКА ДО 1821 Г.

През втората половина на XVIII в. най-развитите западноевропейски страни навлизат в периода на индустриталното производство на стоки, което стимулира развитието на точните науки — математика, физика и химия. В резултат на това механиката се превръща в „завършена“ физико-математическа наука и възниква „митът“, че всички останали природни науки трябва да се развиват по образца на механиката. Започва развитието на механичната теория за топлината, вълновата оптика, учението за електричеството. Слага се начало на първия, „химическият“, период в създаването на теорията за атомния строеж на веществото.

¹ Борисов, М., А. Ваврек, Г. Камишева. Основоположници на обучението по физика в България. С., НП, 1988.

² Бъчварова, Н. Димитър Мутев — виден български възрожденски просветител, възпитаник на немските университети. — В: Българо-германски отношения и връзки. Т. 3. С., 1981, 27—37; Бъчварова, Н. Димитър Мутев и неговата дисертация. — Известия на държавните архиви, 1982, кн. 44, 141—189; Бъчваров, М., Н. Бъчварова. — Д-р Петър Берон в историята на българската наука. — Списание на БАН, 1991, кн. 4, 79—92.

Развитието на търговията през XVIII в. разширява връзките на гръцкото общество със западноевропейските страни. Първите гърци, възпитаници на западноевропейските университети, пренасят в родината си идеите на френското просвещение като „духовни оръжия на новата буржоазна класа“. Те създават гръцки училища от нов тип, подобни на европейските. „В онези времена — пише първият идеолог на българското просвещение Иван Селимински — бяха се основали в разни места гръцки училища, някак по-добре наредени и независими от фенерските архиереи и от Патриаршията. В тези училища се преподаваше филология, богословие, физика, математика и философия. Такива училища имаше в гр. Кидония. . . , гр. Смирна. . . и в ос. Хиос.“³

В гръцките училища, възникнали по подобие на европейските училища от Века на рационализма и просвещението, за пръв път на Балканския полуостров започва да се преподава физика. В тях се подготвят първите български уители и популяризатори на физиката.

По това време в Гърция, както и в Западна Европа физиката и химията се изучават в средните училища заедно в един общ учебен предмет. В училището в Кидония (сега гр. Айвали в Турция) през периода 1803—1812 г. преподавател по физика и химия е Вениаминос Лесвиос. Той имал солидно образование в областта на природните науки, получено в Пиза, Париж и Лондон⁴. След него в периода от 1812 до 1821 г. физика и химия в Кидонийското училище преподава бележитият гръцки възрожденец и просветител Теофилос Каирис⁵. Той също имал университетско образование. В Пиза изучавал философия, математика и физика, а в Париж слушал лекции по теология. Бил е известно време и преподавател в Смирна⁶.

От 1817 до 1821 г. ученик в училището в Кидония е бил И. Селимински. По-късно той с възторг си спомня за преподаването по физика, химия и математика в това училище. „Новопоявилите се тогава идеи на най-новата опитна физика и химия, опитите през време на преподаването, които отначало смайваха във висша степен учениците, по-високите математически знания. . . правеха такова голямо впечатление на учащата се младеж, че поривът към учение не можеше да се възпре, той беше неудовлетворим и неуморим. . . От тези три училища, които тогава си съперничаха (т. е. в Кидония, Смирна и Хиос — б. а.), се разпространяваха най-новите идеи и открития на XVIII—XIX в., които като електричество наелектризираха душите на всички, особено на по-младите, и като светкавица преминаха и се разливаха и в нашето отечество. . . Мнозина наши сънародници, които посещаваха тези градове по търговия, разгласяваха след това по своите родни места за тамошните учебни заведения и насырчаваха ученолюбивите да изпращат там синовете си.“⁷ Има сведения за шестима български младежи, учили в Кидония⁸. Двама от тях — Иван Селимински и Константин Фотинов, след това преподават и популяризират физическите науки сред българския народ⁹.

³ Библиотека Д-р Иван Селимински. С., 1904, кн. 2, с. 201.

⁴ Кристанов, Ц., С. Маслев, И. Пенаков, Д-р Иван Селимински като учител, лекар и общественик. С., 1962, с. 34.

⁵ Енциклопедия България. Т. III. С., 1982, с. 275.

⁶ Алексиева, А. Гръцката просвета и формирането на българската възрожденска интелигенция. — Studia Balcanica. Т. 14. С., 1979, 156—180.

⁷ Кристанов, Ц., С. Маслев, И. Пенаков. Д-р Иван Селимински като учител, лекар и общественик. С., 1962, 37—38.

⁸ Алексиева, А. Гръцката просвета и формирането на българската възрожденска интелигенция. — Studia Balcanica. Т. 14. С., 1979, 156—180.

⁹ Борисов, М., А. Ваврек, Г. Камишева. Предшественици на разпространението и развитието на физическите науки в България. С., НП, 1985, 68—127; Борисов, М., А. Ваврек, Г. Камишева. Основоположници на обучението по физика в България. С., НП, 1988, 177—228; Българска възрожденска интелигенция — енциклопедия. С., 1988, с. 674.

Гимназията на остров Хиос е основана през 1792 г. До 1812 г. неин директор е Атанасиос Париос. Той е ученик на Евгениос Вулгарис и получава университетско образование в Европа. В Хиоската гимназия А. Париос преподава физика, метафизика, логика, риторика, филология и богослужение. Поради напредналата възраст той е заместен като директор от Неофитос Вамвас, учили в Хиос и Цариград и завършил университетско образование по математика, физика и химия в Париж. От 1812 до 1821 г. Н. Вамвас е преподавател в Хиоската гимназия по физика и химия¹⁰. От 1815 до 1817 г. учител в нея е и видният гръцки възрожденец и просветител Константинос Вардалахос. По думите на съвременници лицеят на остров Хиос надминавал със своите 14 преподаватели всички училища на Балканите и в Мала Азия и даже можел да съперничи с някои европейски университети¹¹.

В гимназиите на остров Хиос и в Смирна (днес град Измир в Турция), също както и в Кидония, са учили българи, свързали по-късно имената си с преподаването и популяризирането на физиката. Преди 1815 г. в гимназията (лицея) на остров Хиос учи Емануил Васкидович¹². Училището в Смирна завършва Сава Радулов, след което продължава образоването си в Одеса¹³.

Освен споменатите дотук три центъра на гръцка просвета важно значение придобиват и гръцките училища в Букурещ и Яш. Гръцкото училище (Княжеската академия) в Букурещ е основано през XVII в. Към края на XVIII в. влашкият княз Александър Ипсиланти създава клон на това училище в манастира „Свети Сава“ в Букурещ и значително преустроюва работата му. Той назначава девет учители, в т. ч. учител по астрономия и естествени науки. Под управлението на Ламбро Фотиадис и след него на Константинос Вардалахос училището става едно от осемте най-добри училища на Балканския полуостров и в Мала Азия. По време на руско-турската война от 1806 до 1810 г. преподаването в Княжеската академия било почти преустановено. През 1810 г. митрополит Игнатий става епитроп на училището и се заема с неговото преобразуване в лицей. Училието било разделено на три успоредни курса: 1) науки (математика, физика, химия, естествена история, география, метафизика, логика и етика); 2) литература; 3) езици. В лицея била създадена физическа и химическа лаборатория¹⁴. През 1814 г. лицеят е преименуван в гимназия. Преподавател по „науките“ след напускането на К. Вардалахос през 1815 г. става Вениамин Лесвиос. К. Вардалахос се връща в Букурещкото училище през 1817 г. От края на XVIII в. до закриването на Княжеската академия в Букурещ през 1821 г. в нея получават образование 35 български младежи¹⁵. Трима от тях — Петър Берон, Емануил Васкидович и Димитър Н. Благоев (продължил образоването си в Русия), работят след това за издигане на равнището на българското училище и за разпространение на научни знания, включително физически, сред българското общество.

През второто десетилетие на XIX в., особено през периода 1814—1821 г., Княжеската академия в Яш привлича голям брой българи. Учител по философия през периода 1813—1816 г. е Стефанос Дунгас, а след 1816 г. — Димитриос

¹⁰ Хартомацidis, П. Емануил Васкидович — дейност и възгледи за образование. — Известия на НИИО „Т. Самодумов“, 1973, кн. 27, 53—88.

¹¹ Бешевлиев, В. Произход и първи стъпки на д-р Никола С. Пиколо. — Studia Balcanica. Т. 2. С., 1970, 187—204.

¹² Хартомацidis, П. Емануил Васкидович — дейност и възгледи за образование. — Известия на НИИО „Т. Самодумов“, 1973, кн. 27, 53—88.

¹³ Българска възрожденска интелигенция — енциклопедия. С., 1988, с. 564.

¹⁴ Бешевлиев, В. Произход и първи стъпки на д-р Никола С. Пиколо. — Studia Balcanica. Т. 2. С., 1970, 187—204.

¹⁵ Алексиева, А. Гръцката просвета и формирането на българската възрожденска интелигенция. — Studia Balcanica. Т. 14. С., 1979, 156—180.

Говделас, който е доктор по свободните изкуства и философия. И тук широко били застъпени природните науки. В Яшката академия са получили образование седем български младежи¹⁶.

Цариградската патриаршия и фенерските аристократични кръгове около нея първоначално не са се противопоставили на проникването на идеите на Европейското просвещение на Балканите. Френската революция от 1789 г. става причина рязко да се промени тяхното отношение към новите идеи в образованието. За официалното отношение на Гръцката патриаршия и фанариотите спрямо новите гръцки училища след Френската революция И. Селимински пише: „Често пъти Патриаршията негодуваше против тези училища. Фанариотите се бореха да ги затварят. . . Те. . . почнаха да обвиняват преподавателите в тях пред обществото, че уж учат младежта на разват, злонравие и безбожие. Така например обвиняваха пресвитера Константин Иконому (учител в Смирна — б. а.), Неофит Вамба, Вениамин Лесвиос и др. . . Тези мъже действително станаха жертва за просветата и славата на своя народ.“¹⁷ Особено драматични събития стават след похода на княз Александър Ипсиланти и въстанието в Пелопонес. Патриаршията и фанариотите заедно с турската власт унищожават новите гръцки училища и разгонват учителите и учениците им.

Идеите на новите гръцки училища от началото на XIX в. се подемат от техни ученици — българи, чрез които те проникват в училища на територията на България.

II. НАЧАЛО НА ПРЕПОДАВАНЕТО НА ФИЗИКА В БЪЛГАРСКИТЕ УЧИЛИЩА

През последните десетилетия на XVIII в. и по българските земи започва да се усеща, че елементарната грамотност, давана от съществуващите български килийни училища, вече не е достатъчна. Към митрополите в редица по-развити български градове започват да се създават гръцки основни и класни училища. Такива училища е имало първоначално в Мелник, Пловдив, Хасково, Сливен, Търново, Созопол и Поморие. В тях се учили много българи, тъй като гръцкият език играел важна роля в живота и търговията им. Няма данни в тях да е преподавана физика.

Идеите на Европейското просвещение и на новото гръцко образование обаче биват пренесени от българи-елинисти в елино-българските и славяно-българските училища по нашите земи. Отначало в елино-българските училища се преподава изцяло на гръцки език. Те обаче са предназначени за българи и обучението в тях се извършва от учители българи. Името на тези училища и езикът на обучение в тях се изменяли заедно с оформянето на българския книжовен език. Софроний Врачански находчиво нарича българския език от началото на XIX в. „кратък“, в смисъл на елементарен, даващ възможност само за обикновени разговори. За да може той да се използува за обучение, литература и наука, било необходимо в него да се възстановят някои забравени думи и да се въведат или заимствуват нови за редица по-абстрактни понятия и научни термини. С приключването в основни линии на този процес става възможно да бъдат създадени български начални училища на по-високо равнище, а по-късно и на български непълни и пълни класни училища (гимназии). Разбира се, и в новите български училища се изучавали чужди езици, включително гръцки и турски.

¹⁶ Пак там.

¹⁷ Библиотека Д-р Иван Селимински. С., 1904, кн. 2, 22—23.

Засега съществуват данни, че физика като отделен предмет е преподавана само в две елино-български училища — в училищата, създадени от нашите възрожденски просветители Емануил Васкидович и Иван Селимински. За съжаление тези данни са откъслечни и невинаги пряко документирани.

Емануил Васкидович (1795—1875) е един от първите наши учители и просветители елинисти. „Добър българин, а не грък“, според думите на Михаил Арнаудов, той е съмишленник на Неофит Хилендарски, с когото написват учебното помагало „Славеноболгарское детоводство“ (1835)¹⁸. След завършване на учението си на остров Хиос Е. Васкидович напуска родния си град Мелник и се отправя към Влашко. По думите на Васил Манчев той тръгнал „за Букурещ, за да се препоръча за учител. Тогава в Букурещ е било елинското училище на Вардалаха“¹⁹. През 1815 г. по покана на свищовските първенци Е. Васкидович създава в града училище, в което „особено от най-напред. . . учителствувал повече на гръцки език“²⁰. Около 1824 г. Е. Васкидович открива горна степен на това училище, в която въвежда и физиката като учебен предмет. Първоначално обучението по физика се извършва на гръцки език по учебника на Константинос Вардалахос „Опитна физика“ (1812)²¹. Дейността на Е. Васкидович в Свищовското училище е продължителна и ползотворна. След 1842/1843 учебна година той започва да преподава по-голяма част от предметите, в т. ч. и физика, на български език. През 1846 г. Е. Васкидович отпечатва съобщение, че подготвя учебник по физика на български език, който обаче остава неиздаден²². Ръкописът на учебника не е открит досега. Това е най-ранното сведение за преподаване на физика на български език, както и най-ранната обява за подготвяне на учебник по физика. Две години по-късно Антон Никопит също търси спомоществователи за отпечатването на приготвения от него учебник по физика²³. Интересно е, че един от учениците на Е. Васкидович в Свищов Петко Р. Славейков по-късно се изявява като ревностен разпространител на знания и популяризатор на новите идеи и открития във физиката на страниците на своята „Гайда“²⁴.

Иван Селимински (1799—1867) прекъсва учението си и напуска Кидония през 1821 г., когато градът е бил напълно разрушен. Той се включва в гръцкото въстание в Пелопонес. След това живее и учи известно време в Италия и Австро-Унгария. В Брашов се запознава и сприятелява с Петър Берон. През октомври 1825 г. И. Селимински основава в родния си град Сливен класно училище от нов тип, в което преподава на гръцки език. По преценка на съвременници училището било на значително по-високо равнище от другите гръцки училища в Сливен и страната. В своя „Исторически спомен“ през 1855 и 1856 г. И. Селимински пише: „Аз отворих училище в двора на черквата св. Николай; веднага се събраха при мене много ученици от Сливен и от други градове (Шумен, Карнобат, Жеравна, Стара Загора). . . В своето училище преподавах математика, физика, география и отечествена история. Властта никак не обръщаše

¹⁸ Арнаудов, М. Български образи. Т. I. С., 1944, с. 187.

¹⁹ НБ „Иван Вазов“, Пловдив, БИА, ф. 25, оп. 1, а. е. 20, л. 16; Манчев, В. Спомени: Дописки. Писма. С., 1982.

²⁰ Гунев, И. Емануил Васкидович и неговото славянобългарско светско училище. С., 1988, с. 32.

²¹ Хартомацidis, П. Емануил Васкидович — дейност и възгледи за образование. — Известия на НИИО „Т. Самодумов“, 1973, кн. 27, 53—48; Стоянов, М. Стари гръцки книги в България. С., 1978, № 880; Варвалахов, К. Футюп пеираматику периекътюн чештерюн ефенрефен. 1812.

²² Васкиводич, Е. Прескорбное оправдание. Будим, 1846, с. 21.

²³ Цариградски вестник, 1 април 1848; Цариградски вестник, 14 май 1849.

²⁴ Борисов, М., А. Варек, Г. Камишева. Физическите знания в българския периодичен възрожденски печат. — В: Основоположници на обучението по физика в България. С., 1988, 177—228.

внимание на този напредък, защото беше занята още с гръцкото въстание.²⁵ И. Селимински разделя учениците на две степени. На учениците от горната степен възлага самостоятелна работа над книгите, разработване на теми, както и дискусия върху възгледите, изложени в тях. „По този начин — пише той — те се научиха как да анализират едно умозаключение... След като бяха подгответи така, аз започвах да ги просвещавам в по-висшата цел, която им предстои по отношение на отечеството.“²⁶ Както е известно, И. Селимински основал в Сливен тайно „народно братство“, имашо за цел да подпомага икономически и морално членовете си и да ги подгответ за освобождението на народа ни. Заподозрян от турците и гърческите се сливенски чорбаджии в началото на руско-турската война от 1828—1829 г., той бил принуден да напусне Сливен и една година работил като учител по математика и директор на Пловдивското централно гръцко училище. Запазени са ръкописи от преподавателска-та работа на И. Селимински по математика²⁷.

И. Селимински се връща в Сливен, когато научава, че градът е превзет от русите. След подписването на Одринския мир на 2 септември 1829 г., когато заедно с оттеглящите се руски войски тръгват и много българи, И. Селимински емигрира в Румъния. В Букурещ той създава частно училище. За него съобщава румънският вестник „Куриерул Романеск“ от 15 октомври 1831 г. Изброени са дванадесет предмета, които се е предвиждало да бъдат преподавани в училището, между които и физика. Известно е, че И. Селимински събира доста ученици. Той продължава да учителства в Букурещ до 1833 г., след което учителства в Руши до Веде, Плоещ и село Петрошани. През 1840 г. И. Селимински заминава за Атина да следва медицина. С това учителският период от живота му завършва²⁸.

III. ФИЗИКАТА В ГРЪЦКИТЕ УЧИЛИЩА СЛЕД СЪЗДАВАНЕТО НА САМОСТОЯТЕЛНА ГРЪЦКА ДЪРЖАВА

През двадесетте години на XIX в. дейността на големите гръцки просветни центрове била нарушена. Част от тях били затворени и работата им се нормализира едва през тридесетте години на XIX в. успоредно с възникването и на нови просветни центрове. През 1836 г., след създаването на самостоятелно гръцко кралство, Теофилос Каирис основава на остров Андрос училище в духа на най-добрите гръцки училища. В него се изучавали опитна физика, астрономия, химия, математика, метафизика, философия, филология, етика, риторика и теология. В Андриското училище са учили осем български младежи. Те създават „Славяно-българско ученолюбиво дружество“. През 1839 г. Т. Каирис е „съден за своите свободни религиозни убеждения и заставен от Патриаршията и гръцкото правителство да затвори училището си и да се прости с учителството“²⁹.

Атинската кралска гимназия имала четиригодишен курс на обучение. Програмата ѝ включвала новогръцки, физика, химия, естествена история, география,

²⁵ Библиотека Д-р Иван Селимински. Кн. I. С., 1904, 13—14.

²⁶ Кристанов, Ц., С. Маслев, П. Пенаков. Д-р Иван Селимински — като учител, лекар и общественик. С., 1962, с. 62.

²⁷ И. Селимински оставя всички ръкописи и бележки от учителския период от живота си на свои познати в Атина, след като завършил медицина в Атинския университет през 1844 г. Част от тези материали се съхраняват в Отдела за ръкописи на Националната библиотека в Атина. Пълен микрофилм на този архив се намира в НБКМ в София (БИА, кол. 80, а. е. 25 е); Ди мче в а, Р. Из историята на просвещението в България и Гърция през XVIII и XIX век. С., 1985, 37—46.

²⁸ Кристанов, Ц., С. Маслев, И. Пенаков. Д-р Иван Селимински като учител, лекар и общественик. С., 1962, с. 108.

²⁹ Пенев, Б. История на българската литература. Т. II. С., 1977, 72—73.

история, математика. В нея специално внимание се отделяло и на класическото образование. След закриването на Андроското училище много от учениците на Т. Каирис се преместват в Атинската гимназия. В Атина се премества и „Славянобългарското ученолюбиво дружество“. До Освобождението тридесет български ученици и студенти учат в атинските учебни заведения³⁰. Никола Михайловски учи на остров Андрос, в Атинската гимназия и по-късно във Филологическия факултет на Московския университет. Автор е на учебник по землеописание. От 1848 до 1852 г. Н. Михайловски учителствува в Елена. Негов ученик е Стоян Попандреев Робовски, автор на учебник по география. По това време учебниците по землеописание и география са съдържали и някои сведения от областта на физическите науки.

Във Великата народна школа в Куручешме — най-старото гръцко училище за по-високо образование, поддържано от Цариградската патриаршия, новите идеи за образование и просвещение навлизат към средата на XIX в. Повече сведения за това училище има за времето след 1836 г. През 1840 г. в учебната му програма били въведени точните науки, като се изучавали физика, математика, химия, астрономия, латински, история, френски, философия. След 1848 г. Великата народна школа била преместена в Цариградския квартал Фенер. До Освобождението в училището са учили общо 44 български младежи³¹. Възпитаници на това училище са Георги Икономов, Иван Богоров и Лазар Йовчев (българският екзарх Йосиф I), които по-късно имат сериозен принос за популяризирането на физическите и другите естественонаучни знания сред българския народ, главно чрез статии във възрожденския ни печат.

Двама активни разпространители на физически и природонаучни знания — Димитър Енчев и Стефан Савов Бобчев, са учили в Цариградското военно-медицинското училище, Антон Никопит, Неофит Хилендарски и Константин С. Задгорски са също гръцки възпитаници, но не е известно къде са учили³².

Училището в гр. Янина било признато за гимназия през 1852 г. Смята се, че тя е давала енциклопедическо образование. Друг гръцки образователен център на територията на Османската империя е Търговското училище на остров Халки, създадено през 1831 г. По-подробни са сведенията за него след 1866 г., когато то е имало три подготвителни и пет търговски класа. Обучението в тях включвало физика, ботаника, химия, психология, философия, етика, история на филологията, поезия, зоология, минералогия, антропология, география, история, френски, английски, италиански, турски и много специални предмети. Известни са имената на 21 български младежи, учили в това училище през периода 1840—1875 г.³³

*

Идеите на Европейското просвещение започват да се разпространяват на Балканите чрез новите гръцки училища, създадени от гърци — западноевропейски възпитаници. Много важно значение в тези училища се отдава на преподаването на „положителните“ науки, в частност — на физика. Десетки български младежи за пръв път влизат в досег с физиката по време на учението си в гръцките училища в Кидония, на остров Хиос, в Смирна, Букурещ и Яш. Двама от гръцките възпитаници — Емануил Васкович и Иван Селимински, първи въвеждат физиката като учебен предмет в българското училище.

³⁰ Алексиева, А. Гръцката просвета и формирането на българската възрожденска интелигенция. — *Studia Balcanica*. Т. 14. С., 1979, 156—180.

³¹ Так там.

³² Борисов, М., А. Ваврек, Г. Камишева. Основоположници на обучението по физика в България. С., 1988, 373—387.

³³ Алексиева, А. Гръцката просвета и формирането на българската възрожденска интелигенция. — *Studia Balcanica*. Т. 14. С., 1979, 156—180.

Сред нашата физическа колегия е разпространено мнението, че Иван Селимински е първият български учител, преподавал физика на гръцки език. Сега с увереност може да се каже, че почти по същото време и Емануил Васкович преподава физика на гръцки език. Той е и първият български учител, който в началото на 40-те години на века започва да преподава физика на български език и се опитва да издаде български учебник по физика.

Редица българи, изучавали физика в гръцките и елино-българските училища, след това стават ревностни популяризатори на тази наука като автори на статии и учебници.

Приносът на гръцките училища за обучението по физика и разпространението на физически знания сред българския народ е особено значим преди създаването на самостоятелно Кралство Гърция. От 30-те години на XIX в. ролята на гръцкото влияние в историята на физиката в България започва постепенно да отслабва.